

Online conferentie
Zaterdag 2 oktober, 9:30-12:00 uur

Het Zetje van Culemborg

Hoe realiseren we de bouwopgave na 2021 duurzaam en natuur-inclusief?

De lessen na 21 jaar EVA-Lanxmeer

De ecologische wijk EVA-Lanxmeer (>320 woningen, in Culemborg) viert met deze conferentie haar 21-jarig bestaan, om uit te dragen hoe fijn het is dat ecologische wijken bestaan, en dat het goed is als er meer ecologische wijken komen. Het behoeft geen betoog dat dit streven past in het Klimaatakkoord, de Green Deal en antwoord biedt op het recente Klimaatrapport.

De beste kansen daarvoor liggen in het - samen met toekomstige, toekomstbewuste bewoners - integraal creëren van duurzame, ecologische wijken. De ochtend staat in het teken van deze visie op de wijken van de toekomst.

De conferentie is primair gericht op allen die professioneel betrokken zijn bij de realisatie van het woningbouwprogramma en die willen weten hoe ze dat zo duurzaam en ecologisch mogelijk kunnen doen. Daarnaast zijn bewoners, pioniers en andere belangstellenden ook van harte welkom.

Later dit jaar bieden we een serie losse Webinars aan over hoe deze visie in de praktijk gebracht kan worden. U kunt kiezen uit Webinars over integrale stedenbouw, de rol van bewoners, energiebesparingen, verdergaan dan alleen duurzaam gebouwde woningen, kindvriendelijke omgevingen en natuur-inclusief bouwen.

[LinkedIn](#)

www.eva-lanxmeer.nl/conferentie-zetje-van-culemborg

Ecowoningen in EVA Lanxmeer

PROGRAMMA

Vanwege de coronabeperkingen is de conferentie via ZOOM. Het is een ochtendprogramma en bestaat uit vier livestream lezingen, met aansluitend ruimte voor vragen uit het publiek.

In hun lezingen voeren de sprekers, Prof. Dr. Ir. Anke van Hal, Frank van Bussel MSc, Ir. Hiltrud Pötz en Ir. Joachim Eble, u langs vraagstukken als: de **urgentie** en de **schaal** waarop we duurzame en ecologische woonwijken kunnen bouwen, de **leefbaarheid** van zulke wijken, de **ontwerpprincipes** en **concrete kenmerken** van ecologisch aangelegde wijken, en **welke partijen** hierbij hun doorslaggevende rollen kunnen spelen.

Het geheel wordt gemodereerd door milieu-adviseur Vera Dalm. Zij selecteert de vragen die u per chat aan de inleiders kunt stellen.

- 9:30 uur Opening door burgemeester Gerdo van Grootheest.
9:40 uur Introductie programma door Vera Dalm.
9:45 uur *De noodzaak en de urgentie van ecologisch bouwen in het nationaal bouwbeleid.*
Prof. dr. ir. Anke van Hal (Nyenrode University)
10:05 uur Discussie
10:15 uur *De aantrekkelijkheid van ecologische wijken met duurzaam gebouwde woningen.*
Frank van Bussel MSc (Arcadis, Arnhem)
10:35 uur Discussie en korte pauze
10:55 uur *Aan welke concrete maatregelen moeten we denken als we een ecologische wijk willen bouwen, en op welk moment worden dat gemiste kansen?*
Ir. Hiltrud Pötz (Atelier Groenblauw, Delft)
11:15 uur Discussie
11:25 uur *Routes naar duurzame wijken van de toekomst.*
Ir. Joachim Eble (Eble Messerschmidt, Tübingen)
11:45 uur Einddiscussie en afronding
12:00 uur Einde ochtendprogramma (max. uitloop 15 minuten)

Met een ticket krijgt u toegang tot de hele ochtend. U kunt ook een keuze maken en op een later moment inschakelen.

Meer informatie

Verderop leest u een inleiding op de conferentie en een uitgebreider overzicht van de lezingen met informatie over de sprekers.

Deelname

[U kunt hier eenvoudig uw deelname voor de conferentie bevestigen en betalen](#)

Een ticket kost €10,-. Hiermee krijgt u toegang tot het gehele programma. U kunt zelf kiezen aan welke programmaonderdelen u wilt deelnemen. Deze conferentie wordt geheel verzorgd door vrijwilligers. De opbrengst van de ticketverkoop gaat naar de technische realisatie van de conferentie. Heeft u vragen? Stuur dan een bericht aan Martin Heerschop martin.heerschop3@gmail.com.

Na uw aanmelding en betaling ontvangt u een bevestiging per mail (let op: deze kan in uw **Spambox** komen). Op 1 oktober ontvangt u de ZOOM link waarmee u kunt deelnemen. Als u niet eerder ZOOM heeft gebruikt, zal het programma zich eerst installeren als u op de link klikt. Heeft u geen links ontvangen of lukt inloggen niet? Op 2 oktober is er een helpdesk, [kijk op de website](#) voor meer informatie.

Het kloppend hart van de conferentie is in UniePlaza, in Culemborg. Daar nemen we met de organisatoren, de sprekers en de dagvoorzitter de conferentie op.

Vanwege de coronabeperkingen kan er helaas niemand anders bij zijn. Als organisatie betreuren we dat u elkaar niet fysiek kan ontmoeten – netwerken is heel belangrijk. Wel kunnen we u daardoor wat meer programma-inhoud aanbieden, en uw CO2-voetafdruk van die dag is miniem...

Luchtfoto van de wijk

INLEIDING OP HET PROGRAMMA

Stelling

Hoe meer ecologische wijken we in de bouwopgave realiseren, des te groter zal de duurzaamheidswinst zijn.

Ecologische wijken bieden niet alleen de grootste schaalvoordelen omdat je daar grote aantallen duurzame woningen tegelijk bouwt, maar omdat je er tegelijkertijd ook een ecologisch verantwoorde infrastructuur aanlegt voor energie, warmte, water, verkeer en hittebestendigheid. En je creëert er een draagvlak voor bij de toekomstige bewoners om de duurzaamheid in stand te houden.

Uitgangspunt

Ecologische wijken moet je *integraal* ontwerpen (dus ook voor en met de bewoners), want alleen als je op samenhang ontwerpt en deelaspecten voorziet, wordt het eindresultaat beter, goedkoper, en efficiënter.

Lijn van de conferentie

1. **Hoe passen** ecologische wijken in de algemene trend van duurzaam bouwen naar de huidige en toekomstige milieunormen? Hoeveel voegen ze toe aan het halen van klimaatdoelstellingen?
2. Hoe **ervaren** bewoners, kinderen, omwonenden en bezoekers een ecologische wijk – waarom zijn zulke wijken de moeite (van het maken) waard?
3. Wat **betekent** duurzaam en ecologisch (of natuurinclusief, klimaatadaptief, circulair/kringloop, of andere termen) bouwen en wonen **concreet** op verschillende schaalniveaus (en specifiek het wijkniveau)?
4. Hoe begint en verloopt **een proces** dat leidt tot een ecologische wijk? Wie willen ecologische wijken bouwen en bewonen – zijn dat bepaalde typen mensen, of willen best veel mensen het, en hoe vind je ze -, en welke partijen en belangen dienen zij op één lijn te krijgen zodat die ecologische wijken er ook echt komen?

Na de conferentie

Zes deelonderwerpen -die in het oorspronkelijke live programma in de middag zouden volgen- worden uitgewerkt in Webinars die het komende jaar los aangeboden worden. Daarin staat steeds een ander aspect van de wijk van de toekomst centraal: samenhangend stedenbouwkundig ontwerpen, de rol van toekomstige bewoners, CO2-reductie en grondstofgebruik, energie/nul-op-de-meter, mobiliteit en speelgelegenheid en natuurlijke omgevingen.

Hierover volgt meer informatie op de website.

UITGEBREID PROGRAMMA

9.30uur opening door
burgemeester van Culemborg
Gerdo van Grootheest.

9.40uur Vera Dalm, de
dagvoorzitter, vertelt hoe zij de
ochtend wil gaan leiden.

9:45-10.05 uur **Prof. dr. ir. Anke van Hal (Nyenrode University)** **De noodzaak en de urgentie van ecologisch bouwen in het nationaal bouwbeleid**

De urgentie van duurzaam bouwen is genoegzaam bekend. Maar er is ook haast, Nederland wil zo snel mogelijk de woningnood opheffen. Hoe groot is de bijdrage van de uitvoering van de bouwopgave (85.000 woningen per jaar, of grofweg 1 miljoen woningen in totaal, tot 2030...) aan de uitvoering van het Nederlandse Klimaatakkoord, de Europese Green Deal, etc.? Of: met welke maatregelen, op welke schaal, vermijden we de schade aan het milieu die er met de bouw van nieuwe woonwijken gepaard gaat, en die eenmaal gebouwde woonwijken nog vele jaren kunnen betekenen?

De milieunormen en richtlijnen voor de beperkingen aan de uitstoot van CO2 en stikstof, energiegebruik, gebruik van grondstoffen en afval gelden vooral voor individuele woningen. Maar juist op wijkniveau kun je veel natuur- en klimaatproblemen nog veel beter, en met meer effect, aanpakken: de uitputting van grondstoffen en de uitstoot van CO2 en stikstof tegengaan, PFAS-schoonmaak, lokale opwekking van energie, zuinig energie-gebruik, stedelijke hittestress bestrijden, hemelwater vasthouden, bodemverdroging en de daling van het grondwater tegengaan, meer en mooier stedelijk groen creëren, biodiversiteit van flora en fauna in de leefomgeving vergroten, de behoefte aan mobiliteit verminderen. Het zijn doelstellingen die gedragen kunnen worden door alle partijen: overheden, ontwikkelaars, ontwerpers, uitvoerders en bewoners – en op de schaal van wijken met het maximale effect.

Prof. dr. ir. Anke van Hal heeft in dertig jaar, in binnen- en buitenland, haar sporen op het onderwerp duurzaam bouwen verdiend.

Ze is nu hoogleraar Duurzaam Bouwen bij het Center for Entrepreneurship, Governance & Stewardship aan de Nyenrode Business Universiteit; eerder was ze ook hoogleraar Duurzame Woningtransformatie aan de Faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft.

Ze adviseerde bij talloze projecten, zoals EVA-Lanxmeer in de begintijd, en nu bij Brainport Smart Districts (Helmond).

Van Hal heeft de overtuiging dat je ook bij duurzaamheid het verste komt als je de belangen van verschillende partijen erkent en samenvoegt: de Fusie van Belangen.

10:15-10:35 uur **Ir. Frank van Bussel (Arcadis, Arnhem)**
De aantrekkelijkheid van ecologische wijken met duurzaam gebouwde woningen

Hoe hoger het ecologische gehalte van een nieuwbouwwijk, des te aangenamer het is om er te wonen (en te werken, en te verblijven). Dat ligt aan het prettige gevoel dat je meewerkt, of bij de aanleg al hebt meegewerkt, aan verantwoorde keuzes voor energie, water, grondstoffen, groen, (micro)klimaat; aan de gunstige financieel-economische kant van de woonkostenbalans; aan de kwaliteit van de directe woonomgeving; aan de biodiversiteit; aan de prettige omgang met burens en de constructieve samenwerking voor onderhoud en beheer van gedeelde openbare ruimte; aan de speelgelegenheid voor de kinderen; aan de lokaal geproduceerde voedingsmiddelen. Hoeveel dynamiek zit er in ecologische wijken? Voor wie zijn ecologische wijken wel, en voor wie zijn ze niet aantrekkelijk? Hoe vallen ze uit in vergelijking met meer traditioneel gebouwde wijken? Wat zegt het voorbeeld EVA Lanxmeer, en welke andere wijken zijn de moeite van navolging waard?

Ir. Frank van Bussel heeft zich tijdens zijn opleidingen in Nederland en het Verenigd Koninkrijk, en in zijn functies als provinciaal ambtenaar, adviseur – ook in de ontwikkelings-samenwerking in Botswana - en als directeur van de KNMH Foundation, steeds beziggehouden met vraagstukken en grote of juist kleinschalige projecten rond de invloed van, en het mobiliseren en mee laten denken van direct betrokkenen, de bewoners, op hun omgevingen, om daar minder optimale situaties structureel te verbeteren. En dan niet de individuele bewoners, maar de

mensen georganiseerd in gemeenschappen die door initiatieven sterker worden. Minder optimale situaties ten goede keren. Op dit moment concentreert hij zich op het draagvlak voor de energietransitie, en het dilemma tussen de wil om over te schakelen op hernieuwbare energie en de weerstand tegen windmolens in de directe omgeving en het landschap. Van Bussel ziet in EVA Lanxmeer het belang van de gezamenlijke inzet om de duurzaamheid te bewerkstelligen, en hij noemt dat "de ziel van de wijk"

10:55-11.15 uur **Ir. Hiltrud Pötz (Atelier Groenblauw, Delft)**
Aan welke concrete maatregelen moeten we denken als we een ecologische wijk willen bouwen, en op welk moment worden dat gemiste kansen?

Bij elk mogelijk bouwproject ligt er een stapel vragen: Welke fysieke, planologische, bouwkundige maatregelen kan elke gemeente, en kan elke projectontwikkelaar, nemen om een nieuwbouwwijk een zo hoog mogelijke ecologische en duurzame kwaliteit te geven? Welke aspecten van ecologisch verantwoorde stedenbouwkundige planning liggen zó voor de hand, dat het een schande zou zijn om die te vergeten? Welke maatregelen liggen misschien iets minder voor de hand, omdat ze meer kosten en een langere rendementsperiode kennen?

Te denken valt aan: het ontvangende landschap respecteren (of terugbrengen of versterken), water vasthouden, afvalwater behandelen,

hittestress voorkomen, zuinig omgaan met energie, biodiversiteit verhogen, vast afval reduceren en afvalstromen hergebruiken of verantwoord afvoeren, verkeersluwte creëren (aan randen parkeren), een decentrale duurzame energiecentrale of warmteopslag bouwen, (nog) grotere waterberging aanleggen, bodemkwaliteit structureel verbeteren, hoogteverschillen maken, bestaande niet-duurzame bebouwing verbeteren of slopen (en hergebruiken)...

Wat zegt het voorbeeld EVA Lanxmeer, welke andere wijken zijn de moeite van navolging

Ir. Hiltrud Pötz, oprichter en eigenaar van Atelier GroenBlauw, stond mede aan de wieg van EVA Lanxmeer.

Ze ontwikkelde zich van architect tot stedenbouwer met liefde voor de aarde én de mens. Ze wil techniek achterwege laten bij alles wat de natuur zelf kan, zoals water bergen en verkoeling brengen.

Pötz geeft regelmatig "klimaatateliers" waar men klimaatbestendige wijken wil ontwerpen en ze maakt haar inzichten bruikbaar in gereedschappen ("tools") voor duurzaam, groen, klimaatadaptief of klimaatbestendig, biodivers, energiezuinig ontwerpen van woningen, gebouwen en omgevingen. Zij publiceerde het inmiddels al herdrukte en geactualiseerde naslagwerk *Groenblauwe netwerken – Handleiding voor veerkrachtige steden*.

11:25-11:45 uur **Ir. Joachim Eble (Eble Messerschmidt, Tübingen)**
Routes naar duurzame wijken van de toekomst

Hoe vinden de mensen elkaar, die ecologische wijken willen bouwen en bewonen? Hoe enthousiasmeren we het Nederlandse publiek, de politiek en de markt, dat ecologische wijken een weldaad zijn? Waar is het vliegwiel, waar zit de motor? Welke partijen (politiek, landelijk en lokaal, grondeigenaren, alle soorten ontwerpers en adviseurs, projectontwikkelaars, banken, toekomstige bewoners) moeten er meedoen, in welke rollen? Wie hebben de hefboomen in handen, wie geven de beslissende stoten in de goede richting, hoe krijg je uiteenlopende belangen toch bij elkaar, ...?
Hoe veel kansen en ruimte hebben bewoners in collectieven van particuliere opdrachtgevers, of bij woningcorporaties? Hoe belangrijk is de vorm van het voorgenomen beheer en hoe verwezenlijk je dat?

De Duitse stedenbouwkundige/architect **ir. Joachim Eble** was de eerste tien jaar zeer nauw bij de ontwikkeling van EVA Lanxmeer betrokken. Voor zijn bureau, dat inmiddels over de hele wereld (Duitsland, VS, Cambodja, India, Taiwan, Abu Dhabi) omvangrijke duurzame woningbouwprojecten c.q. ecologische wijken op zijn naam schreef, is EVA Lanxmeer nog steeds een referentieproject om trots op te zijn.

Wat zegt het voorbeeld EVA Lanxmeer, welke andere wijken zijn de moeite van navolging waard?

Eble doceerde, en doceert nog, in Berlijn en in Rome.

Op basis van zijn internationale ervaringen zal hij zeker leerzame inzichten hebben opgedaan die bruikbaar zijn voor onze Nederlandse toekomst, en uitspraken durven doen over de schaal waarop we ecologische wijken kunnen bouwen.